

Fylkesmannen i Oslo og Viken

ØSTMARKA

Melding om oppstart av verneplanarbeid

For å bidra til å sikre naturmangfoldet i Norge opprettes verneområder i medhold av naturmangfoldloven. Vernet gir et område en bestemt rettslig status for å sikre særlig verdifull natur for ettertiden. Derfor oppretter vi blant annet nasjonalparker, landskapsvernområder og naturreservater, og det bidrar til å ta vare på arter, naturtyper og økosystemer. Slike områder kan også være viktige friluftsområder. For å ta vare på områder som har spesielle naturopplevelselsesverdier kan det også vernes friluftslivsområder i medhold av markaloven.

Vi gjør med dette kjent at arbeid med en verneplan innenfor et avgrenset område på kommunale eiendommer i Østmarka starter opp, og at det vil bli gjennomført et utredningsarbeid. Både nasjonalpark og andre verneformer i medhold av naturmangfoldloven og markaloven vil bli vurdert.

VI ØNSKER DIN MENING

Østmarka utgjør et stort, lavereliggende og variert skogområde med eldre skog. Området som vurderes for vern og som det meldes oppstart for, går frem av kartet over utredningsområdet.

Østmarka har store naturverdier, en rik kulturhistorie og er svært mye brukt av både de som drar dit for å trene og nyte friluftslivet og for andre som kanskje har arbeid, bolig eller hytte i området.

Vi vil bestille faglige utredninger innenfor flere tema som det er viktig å belyse før et eventuelt vedtak om vern fattes. Dette går på bruk, verneverdier, næring, kultur med mer.

I tillegg ønsker vi din mening, og det vi spør om kan for eksempel være:

- Kjenner du til spesielle natur-, landskaps- eller kulturverdier som vi bør være oppmerksomme på?
- Bruker du området på en spesiell måte som bør vurderes i det videre arbeidet?
- Hva tenker du eller dere rundt innfallsporter, kanalisering eller tilrettelegging for ulike brukergrupper?
- Hva skal til for at du om noen år vil være godt fornøyd med både området og forvaltningen?
- Er det forhold utenfor oppstartsarealet som kan bli påvirket av evt. vern innenfor, eller motsatt?
- Har du synspunkter på verneform og avgrensing?

Hvis du ikke bruker denne anledningen til å gi innspill til prosessen, vil du få en ny mulighet til å si din mening når et konkret verneforslag kommer på høring.

Du kan sende dine kommentarer i brev eller e-post til:

Fylkesmannen i Oslo og Viken
postboks 325
1502 Moss

e-post: fmovpost@fylkesmannen.no

Frist: 15. desember 2020

BAKGRUNN

Vern av deler av Østmarka som nasjonalpark har blitt diskutert i lengre tid. Forslaget ble lansert i Stortinget gjennom Representantforslag 59 S, (2015–2016) og vern i Østmarka ble inkludert i samarbeidsavtalen til sittende regjering – i de såkalte Jeløya og Granavoldplattformene.

Her står det at regjeringen «vil vurdere supplering av nasjonalparkplanen. Lokal medvirkning og aksept er en forutsetning for opprettelse av nye nasjonalparker, men det åpnes for å ta regionale hensyn (for eksempel i Østmarka)». Det står også at regjeringen vil «verne 10 prosent av skogen gjennom både privat frivillig vern og vern av offentlig eide skogarealer». Foreløpig er ca. 5 prosent av skogen i Norge vernet.

Ivareta truede arter

Regjeringens politikk som også fremkommer i stortingsmelding 14 (2015-2016) Natur for livet, skal bidra til at vi når nasjonale og internasjonale mål for naturmangfold. Sistnevnte gjelder særlig de såkalte Aichi-målene under biomangfoldkonvensjonen. Aichi-målene gjenspeiles i de tre nasjonale målene for naturmangfold og som handler om å:

- ha god tilstand i økosystemene
- ta vare på truet natur
- bevare et utvalg av naturområder som viser variasjonsbredden i norsk natur, det vil si et «representativt utvalg».

I stortingsmelding 14 trekkes det blant annet frem at det i de store lavtliggende skogområdene på Østlandet, er mangel på skogvern. Det står videre at det vil være viktig å etablere nye naturreservater, også større verneområder, og det vil være nødvendig å verne skog som på sikt kan utvikle viktige naturkvaliteter.

Vern av større skogområder er et viktig tiltak, blant annet for å ivareta de artene som Artsdatabanken har vurdert til å være truede. I Norge regnes i dag 2 355 arter som truet. Dette utgjør 11,3 prosent av de ca. 21 000 artene som er vurdert. Norsk rødliste for arter fra 2015 viser at 48 prosent av

disse truede artene lever i skog og av disse er 84 prosent knyttet til eldre skog og som er lite påvirket av hogst.

I 2018 ble det besluttet at regjeringen ville utrede om de naturfaglige verdiene i Østmarka kvalifiserer til status som nasjonalpark. Både Fylkesmannen og Miljødirektoratet vurderte dette, og den 14. november 2019 ble det offentliggjort at regjeringen starter prosessen for å etablere en nasjonalpark i Østmarka. I pressemeldingen sa daværende Klima- og miljøminister Ola Elvestuen at «En nasjonalpark i Østmarka vil bidra til å ta vare på naturverdiene og sørge for at denne bynære skogen forblir et attraktivt og viktig område for friluftslivet i Osloregionen. Nasjonalparker beskytter vår mest verdifulle og sårbare natur for fremtidige generasjoner.»

Følg prosessen

I supplerende tildelingsbrev av 14. november 2019 gav Klima- og miljødepartementet i oppdrag til Miljødirektoratet å utarbeide et verneplanforslag for opprettelse av en nasjonalpark. Fylkesmannen fikk videre sitt oppdrag fra Miljødirektoratet i brev av 19. februar 2020.

Rapporter, føringer og oppdrag for denne verneplanprosessen ligger tilgjengelig på www.fylkesmannen.no/ostmarka.

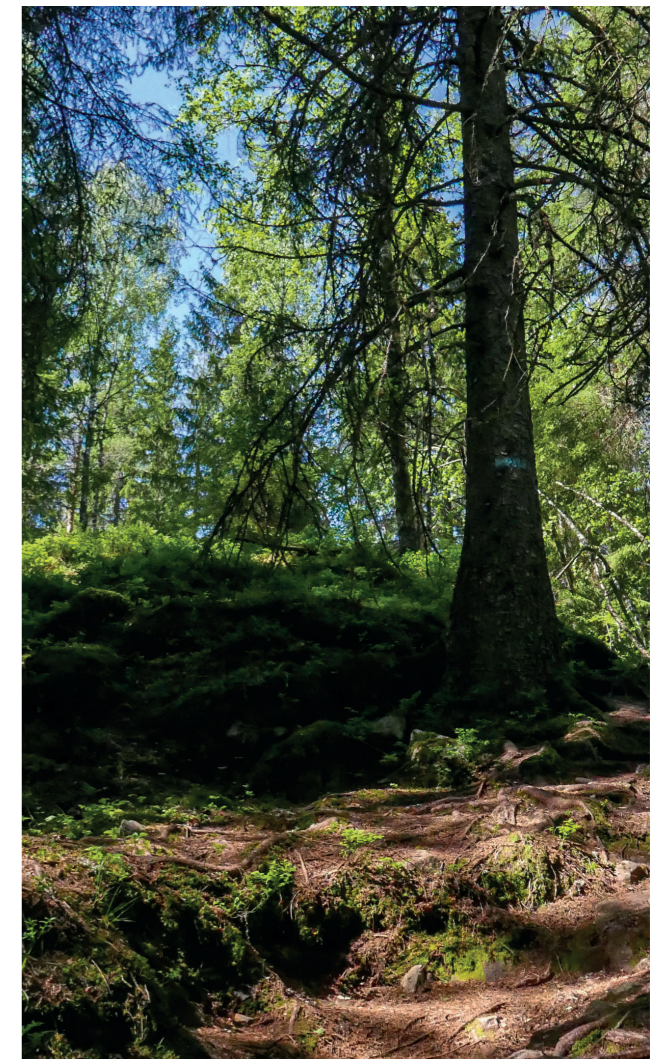
Her vil dere også finne kontaktinformasjon til saksbehandlerne, samt status og fremdriftsplan for prosessen.

OPPDRAGET

En viktig forutsetning for arbeidet er Østmarkas betydning som friluftslivsområde. Oppdraget innebærer ulike vurderinger rundt naturverdier, avgrensning, tekniske inngrep og andre interesser.

Klima- og Miljødepartementets føringer for arbeidet er listet opp under:

- Vern av skog på privat grunn skal skje gjennom frivillig vern
- Veiene til Vangen og Raudsjøen, samt demningene til Raudsjøen, Mosjøen og Børtervann opprettholdes.
- Hvilke inngrep som kan omfattes av en nasjonalpark etter naturmangfoldloven § 35, hvilke som må bli liggende utenfor og hvilke som eventuelt bør fjernes, vurderes i verneplanprosessen.
- Det skal utredes flere alternativer med ulik størrelse på området som kan vernes, og med ulik kombinasjon av vernekategorier i naturmangfoldloven og § 11 i markaloven.
- Prosessen skal følge saksbehandlingsreglene i naturmangfoldloven §§ 41- 43.

MEDVIRKNING OG FREMDRIFT

I løpet av det første halve året, har vi hatt dialogmøter med berørte kommuner og organisasjoner, og vi har startet arbeidet med kunnskapsinnhenting.

Det er viktig for oss å ha en nær dialog med alle kommunene rundt Østmarka.

Etablerer referansegruppe

Dialogen med kommunene og kulturminnemyndighetene vil formaliseres gjennom etablering av en referansegruppe som skal orienteres tettere og som skal gi innspill og forslag underveis i verneprosessen. Det kan også være aktuelt for gruppen å søke erfaringer fra andre lignende, bynære nasjonalparker. Vi ser for oss at gruppen bidrar ved milepæler i prosessen (oppstartsmelding, høring mv.) og ellers ved behov. I det videre arbeidet vil vi også avholde tematiske innspills- og dialogmøter med berørte interesseorganisasjoner og andre aktører.

I forbindelse med denne oppstartsmeldingen vil vi i tillegg gjennomføre åpne nettmøter. I disse vil arbeidet og prosessen presenteres, og de som ønsker får anledning til å stille spørsmål og komme med sine synspunkter på oppstartsmeldingen.

Tidspunkt og nettmøteadresse legges i god tid ut på [Fylkesmannens nettside](#).

Etter å ha hentet inn kunnskap om konsekvenser av et vern, gjennom faglige utredninger og dialog med aktuelle og berørte parter, vil vi utarbeide et høringsutkast. Eventuelle alternative avgrensinger og kombinasjoner av verneformer skal fremgå av høringen. Utkastet skal forelegges Klima- og miljødepartementet for gjennomgang før det legges ut på bred offentlig høring. Ved høringen vil alle på nytt få anledning til å si hva de mener. Alt av innspill og kommentarer vil følge saken helt til endes.

Prosessen videre

Vi vil etter høringen oppsummere og vurdere alle høringsinnspill, eventuelt endre eller justere vårt forslag og deretter sende vår tilråding til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet vurderer Fylkesmannens verneforslag, og sender deretter sin anbefaling til Klima- og miljødepartementet. Departementet vil diskutere saken med øvrige fagdepartement, før endelig vernevedtak eventuelt fattes av Kongen i Statsråd.

HER KAN DU MØTE OSS OG SI DINE MENINGER

- digitale innspillmøter den 27. og 29. oktober
- tre lørdager i løpet av høsten kan du møte oss i marka

Følg med på [nettsiden](#) for informasjon om når og hvor.

Du kan også sende dine kommentarer i brev eller e-post innen 15. desember 2020 til:

Fylkesmannen i Oslo og Viken
postboks 325
1502 Moss

e-post: fmovpost@fylkesmannen.no

Naturmangfoldloven §§ 41-43 lyder:

• § 41 (saksbehandling)

Når et arbeid med vern etter dette kapitlet tar til, skal det innenfor rammene av annet til tredje ledd samt §§ 42 og 43 legges til rette for en saksbehandling med best mulig samarbeid med grunneiere, rettighetshavere, berørte næringsinteresser og representanter for lokalbefolkningen, herunder utøvere av samisk kultur og utøvere av samisk næring, kommunen og fylkeskommunen, Sametinget og andre berørte myndigheter. Det samme gjelder når grunneier eller rettighetshaver selv tilbyr områder for vern. Saksbehandlingen skal legges til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, lokal bruk og kunnskap om verneverdier, avgrensning av området og følger av vernet. Som ledd i saksbehandlingen skal det også innhentes kunnskap om andre mulige verdier i området.

• § 42 (kunngjøring av påtenkt verneforslag)

Vernemyndigheten skal kunngjøre verneforslaget, med de viktigste følger det antas å få, i minst én avis som er alminnelig lest på stedet. Forslag til verneområder i sjø skal kunngjøres på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte interesser kjent med forslaget. Grunneiere og rettighetshavere skal så vidt mulig underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes. På et tidlig tidspunkt i saksforberedelsen, og i god tid før kunngjøringen, skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner mv. som har særlig interesse i tiltaket. Utarbeidelse av forskrift skal skje i et samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

• § 43 (høring av forslag til verneforskrift)

Forslaget til forskrift skal sendes på høring etter reglene i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 37. Om varsling av grunneiere og rettighetshavere gjelder reglene i forvaltningsloven § 16. Forslaget legges ut til offentlig ettersyn på minst ett lett tilgjengelig sted og kunngjøres i Norsk Lysingsblad og i minst én avis som er alminnelig lest på stedet.

Høringsforslaget skal beskrive området som forslaget omfatter, herunder verneformål og verneverdier, avgrensning av området og andre verdier enn naturverdier, samt de følgene forslaget antas å få, og gi en frist på minst to måneder for uttalelse.

Forslaget legges frem til uttalelse for kommunen, fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer, og for Sametinget hvis verneforslaget berører samiske interesser.

Markaloven § 11, tredje ledd, lyder:

Bestemmelsene om saksbehandling i naturmangfoldloven kapittel V gjelder for opprettelse av friluftslivsområder.

VERNEFORMER

En nasjonalpark er et avgrenset areal som er vernet for å ta vare på et større naturområde. Det skal inneholde særegne eller representative økosystem eller landskap. Området skal være uten tyngre naturinngrep.

Bestemmelsene om nasjonalpark finner vi i naturmangfoldloven § 35. Hver nasjonalpark får sin egen verneforskrift som sier noe om formålet med vernet og hvilke vernebestemmelser som gjelder for området - det vil si hva som er lov og hva som ikke lov å gjøre i området. En intensjon med opprettelse av nasjonalpark er bl.a. å verne større naturområder mot tyngre naturinngrep og den kan heller ikke inneholde slike inngrep. Det er derfor mindre aktuelt med en nasjonalpark på vestsiden av den store kraftledningen som går gjennom utredningsområdet. Allmenhetens bruk av området til for eksempel friluftsliv kan, i tillegg til det å ta vare på naturmangfoldet i området, være en viktig del av verneformålet i en nasjonalpark.

Naturresevater er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven. Dette er

områder som inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, har en særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller har særskilt naturvitenskapelig verdi. Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. Man kan i Oslomarka også verne områder etter markaloven.

Formålet med vern etter markaloven § 11 er å sikre områder som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Med særskilte kvaliteter for friluftslivet menes i markaloven § 11 områder som blant annet fremstår som urørte, naturlige og med særpreg.

Naturmangfoldlovens bestemmelse om nasjonalpark (§35)

Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtelsesplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

REGLER, BRUK OG VERN

I alle verneområder skal det fastsettes en verneforskrift, med bestemmelser for bruk og vern. Forslag til forskrift vil bli utarbeidet i den videre prosessen, og skal være en del av verneforslaget når det sendes på høring.

Forskriften gir de juridiske rammene for området, og restriksjonsnivået vil avhenge av verneform. Ved vern som nasjonalpark vil det bli utarbeidet en forvaltningsplan som kan gi utfyllende retningslinjer om forvaltning, tilrettelegging, skjøtsel med mer. Forvaltningsplanen utdypet dermed nærmere hvilke aktiviteter som kan være tillatt og hvilke tiltak som bør iverksettes for at området skal være best mulig ivaretatt og forvaltet. Utkast til forvaltningsplan for nasjonalpark skal legges frem samtidig med vernevedtaket. En endelig forvaltningsplan med konkrete mål og tiltak vedtas først etter et vern, for nasjonalparker av et verneområdestyre. En slik endelig plan skal også inneholde en besøksstrategi som skal bidra til at opplevelsen til de besøkende blir best mulig og legger til rette for økt lokal verdiskapning, samtidig som forståelsen for vernet bedres og verneverdiene ivaretas.

Ved eventuelt vern som naturresevat og friluftslivsområde i Østmarka forventes det også å være hensiktsmessig med forvaltningsplan. Det er imidlertid ikke et krav om at denne skal foreligge samtidig med vernevedtak.

Bruk av marka

Utgangspunktet for verneforskrifter etter alle aktuelle verneformer er at tradisjonell bruk av utmarka som sanking av sopp og bær, jakt og fiske, ligge i telt, padle, evt. beiting mv., skal kunne fortsette som før. Det samme gjelder vanlig ferdsel, bading og andre aktiviteter. Et vern er normalt heller ikke til hinder for vanlig vedlikehold av eksisterende bygninger, andre anlegg og samfunnsmessig infrastruktur. Bygge- og anleggstiltak og motorferdsel er allerede strengt regulert av markaloven. Videre prosess vil avklare konsekvenser ved ulike alternative verneformer.

Et vern vil ikke berøre private skogeiendommer med mindre de selv ønsker frivillig vern. Vernet vil innskrenke råderetten til de kommunale eiendommene som blir liggende innenfor. Det blir ikke tillatt med skogbruk. Skjøtsel av skogen kan imidlertid i noen tilfeller være ønskelig av hensyn til verneformålet og i tråd med en skjøtelsesplan.

Områdets betydning for friluftslivet kan vektlegges

ved vern som nasjonalpark eller friluftslivsområde etter markaloven. Det forutsettes at et vern i Østmarka ivaretar naturverdiene, samtidig som området fortsatt skal være et av hovedstadens viktige friluftsområder. Det legges til grunn at bl.a. bruk og drift av turistforeningshytter og serveringssteder i Østmarka skal videreføres.

Forvaltning

Ved opprettelse av en nasjonalpark vil det bli etablert et lokalt verneområdestyre som har forvaltningsmyndigheten. Her vil representanter fra kommunene og fylkeskommunene sitte. Styret vil ha myndighet til å forvalte vernebestemmelsene, og vil disponere et budsjett til aktiv forvaltning. Med aktiv forvaltning mener vi skjøtsel eller naturrestaurering for å bevare eller øke naturverdiene. Det kan også være å tilrettelegge for bærekraftig bruk. Skjøtsel, informasjon og fysiske tiltak vil bli vurdert og planlagt i forvaltningsplanen.

Andre verneområder etter naturmangfoldloven og friluftslivsområder etter markaloven som ligger inntil en nasjonalpark forvaltes normalt av det samme verneområdestyret dersom de ønsker det.

Mulig turistattraksjon

Ved en rekke nasjonalparker er det etablert nasjonalparksenter med statlig godkjenning og driftstilskudd. En nasjonalpark i det sentrale Østlandsområdet vil kunne bli en merkevare som har relativt sterk tiltrekning for turister og besøkende. Dette vil kunne åpne for lokal og regional verdiskapning. Det er imidlertid også viktig at man er oppmerksom på praktiske utfordringer med mer besøk og at man har god oppfølging fra forvaltningsmyndigheten og en stedstillpasset tilrettelegging og naturveiledning, for å unngå slitasje og forstyrrelser. Dette utredes normalt i en besøksstrategi som er en del av forvaltningsplanen.

BESKRIVELSE AV OMRÅDET

Østmarka ligger mellom Oslofjorden og Øyeren i kommunene Oslo, Nordre Follo, Lørenskog, Rælingen og Enebakk. Deler av Oslo kommunes eiendom (Rausjømarka) ligger i Enebakk kommune. I tillegg er eksisterende Østmarka naturreservat inkludert i utredningsområdet.

Variert landskap

Hele utredningsområdet er lavereliggende skog dominert av gran og furu, men med innslag av forskjellige løvtrær. Østmarka er svært kupert, med mange åsrygger og dypere dalsøkk om hverandre. Østmarka domineres av ulike gneisbergarter og det er generelt lite løsmasser, særlig på åsryggene. Enkelte partier ligger under marin grense og er mer næringsrike. Det aller meste av arealet (ca. 88 prosent) er produktiv skog. Resten er impediment, myr og ferskvann. Skogen er variert med ulik alder og bestander, men jevnt over en god del eldre enn hva som ellers er vanlig i Oslomarka og med lite innslag av nyere tids flatehogster. Østmarka er svært mye brukt og er et viktig friluftsområde.

Avgrensning

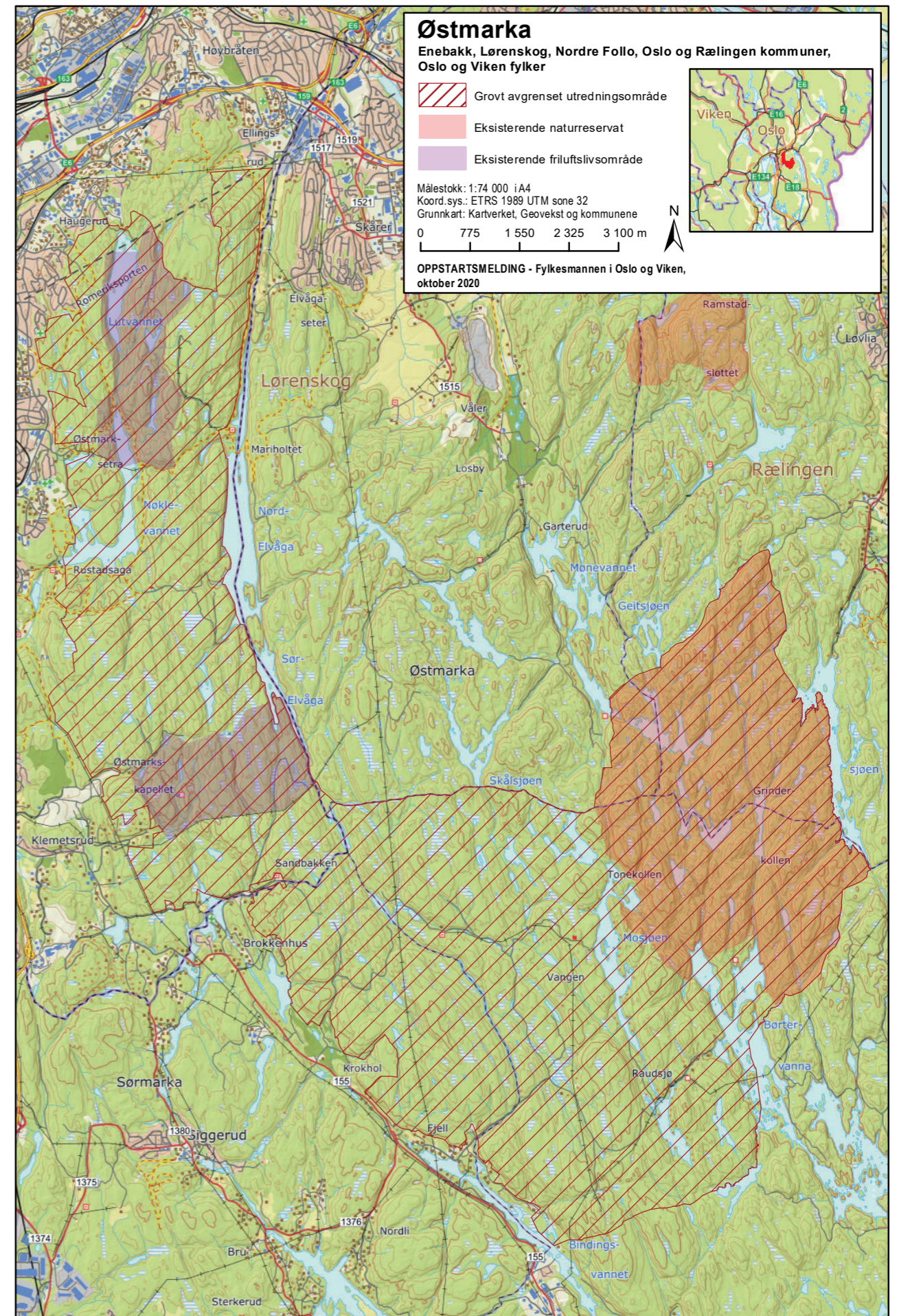
Det vil under verneprosessen bli vurdert alternative vernegrenser- og former ut fra verneformål, inngrepsstatus og geografisk avgrensning. Intensjonen er at avgrensningen skal være mest mulig presis i forhold til formålet og hensikten med vernet. Områder som er sterkt berørt av inngrep, bygninger og andre tiltak, som f.eks. Rausjøgrenda, kan dermed være lite aktuelle å innlemme i et endelig vern som nasjonalpark, selv om de er omfattet av utredningsarealet. Det samme vil gjelde områder med lave naturverdier. Slike områder kan være lite aktuelle for vern etter samtlige verneformer. Verneprosessen skal imidlertid også vurdere eventuell tilbakeføring av enkelte tekniske inngrep.

FRIVILLIG VERN AV SKOG

I tillegg til vern av offentlig eid areal kan det være aktuelt å ta med privat eid skog gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Det forutsetter at grunneier tilbyr areal for vern og at det finnes vernekviteter der. Eier du en slik eiendom ønsker vi at du tar kontakt med oss eller skogeierforeningen dersom du er interessert i frivillig vern. Du kan lese mer om frivillig vern av skog på nettsiden www.frivilligvern.no.

UTREDNINGSBEHOV

Verneplanen i Østmarka utløser ikke krav om konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven. Det er imidlertid viktig at både området og konsekvenser av vern utredes før eventuelt vernevedtak. Det vil derfor gjøres faglige vurderinger for følgende interesser: naturmangfold, kultur, næring og samfunn, bruk og inngrep. Dette vil gjøres ved utlysning av eksterne utredninger.

Omslagsfoto Lene Christensen. Øvrige foto Fylkesmannen/Lene Christensen

FYLKESMANNEN I OSLO OG VIKEN

Postboks 325, 1502 Moss | fmovpost@fylkesmannen.no | www.fylkesmannen.no/ov